

محمد رضا شاه و تنظیم قرارداد کنسرسیوم شد.

سرانجام پس از کودتا و پس از انجام گفتگوهای آمرانه، در مرداد ۱۳۳۳ قرارداد کنسرسیوم میان شرکت نفت انگلیس به نسبت ۴۰ درصد سهام، پنج شرکت آمریکایی ۴۰ درصد سهام، شرکت انگلیسی هلندی رویال داچ شل ۱۴ درصد سهام و شرکت نفت فرانسه ۶ درصد سهام به امضا رسید و به شرکت نفت انگلیس پس از نیم قرن غارت منابع نفتی ایران، ۷۰ میلیون دلار بابت بهای تأسیسات آبادان و ۱۰ میلیون دلار بابت بهای تأسیسات کرمانشاه پرداخت شد.

نقد مختصر کتاب

این کتاب چه به لحاظ استناد به اسناد تاریخی و چه به لحاظ جامعیت، دارای نقاط قوت زیادی است، اما در عین حال دارای برخی نکات ضعف نیز می باشد که اهم آن ها عبارت است از: مطالب کتاب بیش از آنکه در مورد تاریخ ملی شدن صنعت نفت ایران باشد، بیشتر درباره تاریخ معاصر ایران در دوره مصدق می باشد. در کتاب توجه کمی به نقش حرکت های مردمی به خصوص رهبری آیت... کاشانی در حمایت از دولت مصدق برای تصویب نهایی قانون ملی شدن صنعت نفت ایران شده و به شکل غیرمنصفانه ای، مخالفت های آیت... کاشانی با دکتر مصدق، به عنوان یکی از زمینه های شکست قانون ملی شدن صنعت نفت قلمداد شده است. همچنین، کتاب بدون آرایه یک نتیجه گیری که انتظار می رود در پایان مباحث کتاب نگاشته شود، خواننده را با برخی سوالات اساسی بدون پاسخ به حال خود رها می کند.

استاد راهنما:

Dr. John Nankervis-

Dr. David Hawdon

استادان مشاور:

Dr. Peter Pearson-

Dr. Robert Witt-

Dr. Hossein Farzin

داوران: Prof. W. Jones- Prof.

D. Reisman

متن: انگلیسی

تعداد صفحات: ۲۵۰

به لحاظ اهمیت صنعت برق در توسعه اقتصادی و ماهیت ساختاری آن، تا سال های اخیر، این صنعت عمدتاً دولتی بوده و برنامه ریزی تولید و قیمت گذاری برق توسط دولت انجام می گرفته است. در سال های اخیر و از اوایل دهه ۱۹۶۰ که سیاست غالب بر مبنای انتقال از مالکیت دولتی به آزادسازی اقتصادی استوار بوده، صنعت برق نیز تحت تأثیر این امر قرار داشته است. عقیده بر این است که با خصوصی سازی و با افزایش نقش نیروهای بازار، عملکرد صنعت برق بهبود می یابد و منجر به هزینه های پایین تر نسبت به مالکیت دولتی خواهد گردید. به بیان اقتصادی، فرضیه این است که صنعت برق دیگر یک انحصار طبیعی نیست و ایجاد رقابت مؤثر در آن امکان پذیر است. در ضمن، افزایش کارایی بخش دولتی نیز دور از دسترس می باشد.

در این بخش با استفاده از مباحث اقتصاد خرد و با اندازه گیری کارایی، این فرضیه در مورد ایران مورد آزمون قرار گرفته که برای صنعت برق کشور تأیید نشده است. در حالی که در صنعت برق کشور، هنوز صرفه جویی ناشی از مقیاس و بازده صعودی نسبت به مقیاس ملاحظه می گردد که مسئله رقابت نمی تواند کارساز باشد و در شرایط انحصاری، می توان برق را با هزینه کمتری عرضه نمود. دولت می تواند با خود تصدی این صنعت انحصاری را ادامه دهد، یا اینکه به انحصارگر بخش خصوصی واگذار نماید. در حالت دوم، به سازمانی مستقل برای تنظیم و تدوین مقررات و نظارت بر انحصارگر خصوصی نیاز مبرم خواهد بود.

نظریه اقتصاد خاطر نشان می سازد که انحصارگر تمایل دارد تا قیمت کالایش را بالاتر از هزینه نهایی تولید آن تعیین کند و نسبت به بازار رقابتی مقادیر کمتری کالا عرضه نماید. نظریه اقتصاد اضافی می کند، وقتی می توان انحصارگر را وادار نمود که قیمت کالای خود را برابر هزینه نهایی تولید آن قرار دهد که شواهد بازده ثابت نسبت به مقیاس تولید در آن صنعت، تأیید شود. با اعمال این سیاست در شرایط بازده صعودی نسبت به مقیاس، صنعت برق کشور با زیان مواجه می شود و

← تحقیقات

ملاحظات کارایی در صنعت برق؛

مطالعه موردی ایران

پژوهشگر: علی امامی میبدی

محل پژوهش: دانشکده اقتصاد دانشگاه

SURREY انگلستان

جهت دریافت درجه دکتری

در رشته اقتصاد انرژی در سال ۱۹۹۸

بنابراین، فرمول قیمت‌گذاری دیگری را می‌طلبید.

این پایان‌نامه، با بررسی ساختار صنعت برق کشور، به وجود صرفه‌جویی‌های ناشی از مقیاس و بازده صعودی نسبت به مقیاس عوامل تولید پی می‌برد و با اندازه‌گیری کارایی، روش قیمت‌گذاری بر مبنای نظریه قیمت‌گذاری کالاهای عام‌المنفعه و براساس فرمول مشهور «رمزی»^(۱) را پیشنهاد می‌کند.

در این پژوهش، نه تنها کارایی و بهره‌وری صنعت برق کشور مورد مطالعه و اندازه‌گیری قرار گرفته، بلکه مطالعه مقایسه‌ای با ۲۵ کشور دیگر در حال توسعه نیز صورت گرفته است.

برای اندازه‌گیری کارایی از دو روش عمده زیر استفاده شده است:

۱- روش تحلیل مرزهای تصادفی (SFA)^(۲)

۲- روش تحلیل فراگیر داده‌ها (DEA)^(۳)

در اندازه‌گیری بهره‌وری از شاخص مالم کوئیست^(۴) استفاده شده است.

در روش تحلیل مرزهای تصادفی، پیشرفت‌های حاصل در علم اقتصادسنجی و در روش تحلیل فراگیر داده‌ها، یافته‌های برنامه‌ریزی خطی به کار گرفته شده است.

این پژوهش، شامل بخش‌های زیر است:

فصل اول- معرفی پژوهش

فصل دوم- تحلیل اقتصادی صنعت برق ایران

فصل سوم- نظریه قیمت‌گذاری برق

فصل چهارم- معرفی روش‌های اندازه‌گیری کارایی (SFA و DEA)

● کارایی فنی فارل

● شاخص بهره‌وری مالم کوئیست

فصل پنجم- بررسی مطالعات گذشته در مورد تولید الکتریسیته و توزیع آن (شامل مباحث، روش‌ها، مشخصات الگوهای مطرح شده و فرضیات)

فصل ششم- مطالعات تجربی و ارزیابی عدم کارایی در صنعت برق ایران و ۲۵ کشور در حال توسعه دیگر با استفاده از داده‌های تلفیقی^(۵)

فصل هفتم- نتایج مطالعه انجام شده و پیشنهادهایی برای سیاست‌گذاری، همچنین ارایه پیشنهادهایی برای تحقیقات آینده - در پایان مباحث، ضمایم و مراجع

جمع‌بندی و ارایه پیشنهاد

در حالی که در صنعت برق کشور، هنوز صرفه‌جویی‌های ناشی از مقیاس وجود دارد و بازده صعودی نسبت به مقیاس عوامل تولید نیز وجود دارد، مسئله رقابت نمی‌تواند کارساز باشد و در وضعیت انحصاری می‌توان برق را با هزینه کمتری عرضه نمود.

دولت می‌تواند تصدی این صنعت انحصاری را ادامه دهد، یا اینکه به انحصارگر بخش خصوصی واگذار نماید. در حالت دوم، نیاز مبرم به سازمانی مستقل برای نظارت و تدوین مقررات^(۶) می‌باشد که در قبال مصرف‌کنندگان و انحصارگر خصوصی احساس مسئولیت نماید.

در کشورهای در حال توسعه، پیشنهاد شده است، ابتدا در حالت وجود مالکیت دولتی، چنین سازمان مستقلی به وجود آید تا سپس در

زمان مناسب برنامه خصوصی‌سازی را به مرحله عمل درآورد. خصوصی‌سازی دارای شرایط ویژه‌ای است که به زمان نیاز دارد و بی‌برنامگی در این امر، وضعیت امنیت انرژی برق کشور را در بلندمدت تهدید می‌کند.

راه کارهای این مطالعه به معنای برگشت به عقب و رویکرد به مالکیت دولتی نیست، بلکه دلالت به اصلاحات و تحولات جدید در فعالیت‌های دولتی می‌نماید.

این بررسی، حاکی از آن است که طرح خصوصی‌سازی برای افزایش کارایی بخش برق، تنها راه حل منحصر به فرد نیست و می‌توان کارایی واحدهای تولیدی برق را با استفاده از صرفه‌جویی‌های ناشی از مقیاس و بهبود مدیریت افزایش داد.

در سال‌های اخیر، با استفاده از شاخص مالم کوئیست، تفکیک بهره‌وری به اجزای تشکیل‌دهنده آن امکان‌پذیر شده است و روش اصولی افزایش بهره‌وری را نیز ارایه می‌نماید^(۷).

کارایی مقیاس تولید × کارایی فن‌آوری × کارایی مدیریتی = بهره‌وری کل

اندازه‌گیری کارایی و بهره‌وری، یک ابزار قوی و مؤثر برای افزایش کارایی بخش دولتی می‌باشد، بدین معنا که عدم اطلاع مدیران سازمان‌های دولتی از میزان عدم کارایی خود، انگیزه‌ای برای کاهش هزینه‌ها برای آنها به وجود نمی‌آورد.

- 1- Ramsey
- 2- Stochastic Frontier Analysis
- 3- Data Envelopment Analysis
- 4- Malmquist
- 5- Panel Data
- 6- Regulations
- 7- fare, R., S. Grosskopf, M. Norris and Z. Zhang. (1995). Productivity Growth, Technical Progress, and Efficiency Change in Industrialised Counties.